

Konkurences padome

Brīvības iela 55, Rīga, LV-1010, tālr. 67282865, fakss 67242141, e-pasts pasts@kp.gov.lv, www.kp.gov.lv

Rīgā

24.05.2021. Nr. 1.7-2/749

Uz 13.04.2021. Nr. 9.1-4e/733/2021

Zemkopības ministrijai

*Par sabiedrību ar ierobežotu atbildību
"Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs"*

Konkurences padome (turpmāk – KP) ir saņēmusi Zemkopības ministrijas (turpmāk – Ministrija) iesniegumu, kurā lūgts KP viedoklis par sagatavoto Ministrijas līdzdalības sabiedrībā ar ierobežotu atbildību "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs" (turpmāk – LLKC) izvērtējumu un kapitālsabiedrības darbības atbilstību Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – VPIL) prasībām (turpmāk – Izvērtējums).

Saskaņā ar Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma (turpmāk – Likums) 7. panta pirmo daļu publiskai personai ir pienākums ne retāk kā reizi piecos gados pārvērtēt katru tās tiešo līdzdalību kapitālsabiedrībā un atbilstību Likuma 4. panta nosacījumiem. Likuma 4. panta pirmajā daļā noteikts, ka publiska persona drīkst iegūt un saglabāt līdzdalību kapitālsabiedrībā atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – VPIL) 88. pantam. VPIL 88. panta pirmajā daļā noteikti priekšnoteikumi publiskas personas līdzdalībai kapitālsabiedrībā, proti, tiek novērsta tirgus nepilnība, radītas preces vai pakalpojumi vai pārvaldīti īpašumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

Savukārt, lai pamatotu, ka citādā veidā nav iespējams efektīvi sasniegt minētā panta pirmajā daļā noteiktos mērķus, publiskai personai ir nepieciešams veikt paredzētās rīcības juridisko un ekonomisko izvērtējumu, t.sk. ietekmes uz konkurenci izvērtējumu un iespējamo konkurences neitralitātes risku izvērtējumu, kā arī konsultēties ar kompetentajām institūcijām konkurences aizsardzības jomā un komersantus pārstāvošajām biedrībām vai nodibinājumiem.

Ministrija ir veikusi VPIL 88. panta otrajā daļā paredzēto rīcības juridisko un ekonomisko Izvērtējumu. Izvērtējumā norādīts, ka LLKC dibināts 1991. gada 1. februārī. Tā izveidošanas pamatmērķis bija nodrošināt zemnieku saimniecībām konsultatīvos pakalpojumus. Savukārt, 2004. gada 9. novembrī LLKC tika ierakstīts Komercreģistrā. 2010. gada 1. martā LLKC tika reorganizēts vēlreiz, pievienojot tam likvidēto Valsts meža dienesta struktūrvienību Konsultāciju pakalpojumu centru un nododot Konsultāciju pakalpojumu centra funkciju LLKC. Tādējādi kopš 2010. gada LLKC izveidota jauna struktūrvienība, kas ierakstīta Komercreģistrā kā LLKC filiāle "Meža konsultāciju pakalpojumu centrs".

Saskaņā ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra datiem LLKC apmaksātais un reģistrētais pamatkapitāls kopš 2015. gada 12. marta ir 1 139 326 eiro. LLKC kapitāla daļas pieder tās dibinātājiem – Ministrijai (1 131 580 jeb 99,32 % kapitāla daļu) un biedrībai "Latvijas Zemnieku federācija" (7 746 jeb 0,68 % kapitāla daļu).

Izvērtējumā norādīts, ka LLKC veic darbību, kas pamatā ir saistīta ar tai deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu izpildi, vienlaikus LLKC veic komercdarbību brīvā tirgū realizētu pakalpojumu sniegšanā tādās jomās, kur Ministrijas ieskatā tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu un sistemātiski rodas pakalpojumu nepietiekamība. Saskaņā ar

NACE klasifikatoru LLKC veic šādu komercdarbību – konsultēšana komercdarbībā un vadībzinībās (70.22.).

Ministrija norāda, ka saskaņā ar LLKC 2019. gada pārskata datiem, tās ieņēmumi no deleģētajiem valsts pārvaldes uzdevumiem veido aptuveni 35%, savukārt ieņēmumi no brīvā tirgū realizētajiem pakalpojumiem – 29 % un ieņēmumi no projektiem – 36 %.

Ministrija Izvērtējumā papildus vērtējusi arī iespējamu LLKC juridiskā statusa maiņu (pārveide par publisko aģentūru) secinot, ka LLKC darbība kapitālsabiedrības statusā ir efektīva, jo tādējādi tiek nodrošināts nozīmīgs pakalpojumu kopums valstij svarīgā tautsaimniecības nozarē, nodrošinot kvalitatīvus pakalpojumus un apmierinot tirgus pieprasījumu.

Izvērtējumā minēts, ka LLKC ir nozīmīga loma valstij stratēģiski svarīgā tautsaimniecības nozarē – lauksaimniecības (tostarp mežsaimniecības) nozares attīstības veicināšanā, nodrošinot LLKC deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu izpildi. Ministrijas ieskatā lauksaimniecība jau vēsturiski ir izveidojusies un joprojām ir viena no svarīgākajām un tradicionālākajām Latvijas tautsaimniecības nozarēm, kas nodrošina lauksaimniecības produktu ražošanu, veido raksturīgo lauku ainavu, nodrošina ar darbu lauku reģionu iedzīvotājus. Tādēļ lauksaimniecība uzlūkojama kā būtisks lauku attīstības un visas valsts ekonomikas stabilitātes faktors.

Izvērtējumā norādīts, ka Latvijas lauku saimniecību struktūrā skaita ziņā dominē ļoti mazas un mazas lauku saimniecības (85 %), kuru ekonomiskais lielums nepārsniedz 15 000 eiro standarta izlaidi. Savukārt mazās un vidējās saimniecības (ar standarta izlaidi līdz 50 000 eiro) veido 94 % no saimniecību kopskaita un šo saimniecību īpatsvars lauksaimniecības nodarbinātībā ir virs 70 %. Savukārt lielo saimniecību grupa (ar standarta izlaidi no 50 000 līdz 500 000 eiro) veido tikai 5,6 % no kopējā saimniecību skaita Latvijā.

Izvērtējumā norādīts, ka, vērtējot lauku saimniecību skaitu pēc lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības, secināms, ka 86 % saimniecību nepārsniedz 30 ha lielumu, kas ir tuvs rādītājs saimniecību vidējam lielumam Latvijā – 27,6 ha. Ministrija uzsver, ka nodrošinot konsultatīvo un izglītojošo pakalpojumu atbalstu tieši mazo un vidējo saimniecību īpašniekiem, veicot mērķtiecīgas aktivitātes nelauksaimnieciskā uzņēmējdarbības veicināšanai un jauniešu uzņēmējdarbības laukos atbalstam, LLKC sniedz būtisku ieguldījumu Latvijas lauku apdzīvotības saglabāšanā, mazinot negatīvās migrācijas tendences.

Ministrija Izvērtējumā informē, ka virkne valstu ES un pasaulē pēdējo 40 gadu laikā ir veikusi savu lauksaimniecības konsultāciju dienestu privatizāciju. Šim procesam ir bijusi gan pozitīva, gan negatīva ietekme. Ir valstis, kas iekšēji diskutē par valstij piederošas konsultāciju sistēmas atkārtotu izveidi. Piemēram, Jaunzēlande (valsts lauksaimniecība raksturojama kā ļoti liberāla tirgus apstākļos strādājoša) plāno ieguldīt 5 miljonus dolāru, lai turpmāko 4 gadu laikā izveidotu publisku lauksaimniecības konsultāciju dienestu.

Ievērojot LLKC kā konsultāciju dienesta kompetenci un tiešu sadarbību ar lauksaimniekiem, kā arī plašo teritoriālo pārklājumu, LLKC veic informācijas analīzes un apmaiņas pasākumu kompleksu lauku attīstības politikas īstenošanai, kā arī saimniecību novērtējumus, pamatā ietverot valsts deleģētus uzdevumus, kuri izriet no Ministru kabineta noteikumiem (tajā skaitā statistikas datu iegūšanu un apkopošanu par lauku saimniecībām, lauku saimniecību uzskaites datu tīklam (SUDAT) nepieciešamās informācijas sagatavošanu un nelabvēlīgo klimatisko apstākļu radīto zaudējumu novērtēšanu saimniecībā u.c.).¹ Savukārt, lai nodrošinātu nozarei specifiskas izglītības un zināšanu nepietiekamības problēmas risināšanu, kā arī sekmētu nozares attīstību un konkurētspēju, vienlaikus izpildot ES tiesību aktos noteiktos dalībvalsts pienākumus lauku attīstības un zivsaimniecības politikas jomā,

¹ Ministru kabineta 2010.gada 12.janvāra noteikumi Nr.30 „Kultūraugu ražības prognozēšanas, lauksaimniecības statistikas izlases apsekojumu veikšanas un bruto seguma aprēķināšanas kārtība”, Ministru kabineta 2017.gada 4.aprīļa noteikumi Nr.195 „Lauku saimniecību uzskaites datu tīkla izveidošanas, uzturēšanas un darbības kārtība”, Ministru kabineta 2008.gada 18.augusta noteikumi Nr.669 “Kārtība, kādā administrē un uzrauga lauksaimniecības risku fondu, nosaka iemaksu veikšanu un kompensāciju izmaksu no fonda”.

LLKC veic valsts pārvaldes deleģētos uzdevumus atbilstoši Ministru kabineta noteikumiem.²

Ministrija kā LLKC vispārējo stratēģisko mērķi ir izvirzījusi būšanu par vadošo lauksaimniecības un lauku uzņēmējdarbības konsultāciju uzņēmumu Latvijā ar 26 pakalpojumu sniegšanas punktiem, aptverot visu valsts teritoriju, kas sniedz neatkarīgas konsultācijas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, zivsaimniecībā, lauku attīstībā un nelauksaimnieciskajā uzņēmējdarbībā. Šis mērķis tiks iekļauts jaunajā LLKC vidēja termiņa darbības stratēģijā 2021.–2025. gadam, kuras projekts tika iesniegts izvērtēšanai un atzinuma sniegšanai Pārresoru koordinācijas centram.

Ministrija Izvērtējumā norāda, ka papildus valsts deleģētajiem uzdevumiem, LLKC kā komercpakalpojumus sniedz neatkarīgas konsultācijas un pakalpojumus lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības nozarē. Tāpat tiek realizētas licencētas profesionālās pilnveides izglītības programmas un īstenoti zināšanu pārnese un informācijas pasākumi, kā arī konsultāciju pakalpojumi ES fondu finansētu pasākumu ietvaros (tajā skaitā neatkarīgas konsultācijas un pakalpojumi lauksaimniecības (augkopība, lopkopība, ekonomika, grāmatvedība, tālākizglītība), mežsaimniecības, zivsaimniecības un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības nozarē, profesionālās pilnveides izglītības programmas – LLKC darbojas kā akreditēta profesionālās tālākizglītības un pilnveides izglītības iestāde, dalība ELFLA līdzfinansētu pasākumu īstenošanā (publiskie iepirkumi un atklāti projektu iesniegumu konkursi).

Ministrijas ieskatā, sniedzot neatkarīgas konsultācijas un pakalpojumus lauksaimniecības (augkopība, lopkopība, ekonomika, grāmatvedība, tālākizglītība), mežsaimniecības, zivsaimniecības un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības nozarē, LLKC darbība atbilst VPIL 88. panta pirmās daļas 1. un 2. punkta nosacījumiem, jo LLKC sniedz specifiskus pakalpojumus jomā, kurā pastāv daļēja tirgus nepilnība un LLKC darbība šo tirgus nepilnību novērš, kā arī LLKC sniedz pakalpojumus, kas ir stratēģiski svarīgi pašvaldību administratīvo teritoriju un lauksaimniecības nozares attīstībai. Ministrija papildus norāda, ka tās ieskatā LLKC pakalpojumu pārtraukšana reorganizācijas rezultātā, ievērojot tā teritoriālo pārklājumu un pakalpojumu ekonomisko pieejamību galvenajai mērķauditorijai, rada risku mazo un vidējo saimniecību grupas turpmākai izaugsmei, kā arī darbības nostiprināšanai tirgū.

Ministrijas ieskatā tirgus nenodrošina lauksaimniekiem un lauku uzņēmējiem visus nepieciešamos pakalpojumus, kā arī Ministrija uzsver, ka nozares uzņēmumiem ir svarīgi saņemt neatkarīgu kompleksu pakalpojumu, kas ietver konsultācijas lauksaimnieciskās ražošanas analizē – konsultācijas augkopībā, lopkopībā, mežsaimniecībā, zivsaimniecībā, lauksaimniecības mehanizācijā, būvniecībā, ekonomikas konsultācijas un grāmatvedības uzskaites kārtošanu un nodokļu aprēķinu. Šis pakalpojumu kopums pēc būtības nav nošķirams. Izvērtējumā norādīts, ka Latvijā šādu pakalpojumu kompleksu lauksaimniekiem, mežsaimniekiem, zivsaimniekiem un lauku uzņēmējiem sniedz tikai LLKC, un citi pakalpojumu sniedzēji, kas sniegtu neatkarīgu kompleksu konsultāciju pakalpojumus minētajās nozarēs, nav pieejami (proti, augsto transporta izdevumu dēļ maziem un vidējiem uzņēmumiem (īpaši tālāk no attīstības centriem un pierobežā) teorētiski šis pakalpojums ir pieejams, bet praktiski to saņemt ir neiespējami).

LLKC veiktās 2021. gada tirgus izpētes rezultātā secināts, ka neatkarīgu konsultāciju pakalpojumu sniedzēju (tādu, kas par savu galveno uzdevumu neuzskata kādu preču, piemēram, minerālmēslu, augu aizsardzības līdzekļu, barības piedevu pārdošanu u.tml.) ir ļoti maz (daži visā Latvijā). Ministrijas ieskatā šobrīd Latvijā nav iespējams atrast vairāk par diviem konsultāciju uzņēmumiem augkopībā (vienā no tiem strādā viens augkopības konsultants, un vienā no uzņēmumiem tas brauc sniegt pakalpojumus no Dānijas – pārsvarā daņu zemniekiem,

² Ministru kabineta 2014.gada 30.septembra noteikumi Nr.599 “Noteikumi par Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda, Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai, Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda, kā arī par valsts un Eiropas Savienības atbalsta lauksaimniecībai un lauku un zivsaimniecības attīstībai finansējuma administrēšanu 2014.-2020.gada plānošanas periodā”, Ministru kabineta 2013.gada 18.jūnija noteikumi Nr.322 “Dzīvnieku pārvadāšanas noteikumi”, Ministru kabineta 2013.gada 8.janvāra noteikumi Nr.21 “Kaušanai paredzēto lauksaimniecības dzīvnieku aizsardzības prasības”, Ministru kabineta 2009.gada 11.augusta noteikumi Nr.918 “Noteikumi par ūdenstilpju un rūpnieciskās zvejas tiesību nomu un zvejas tiesību izmantošanas kārtību”.

kas saimnieko Latvijā) un vienu lopkopības nozarē. Ministrija norāda, ka tie ir lielo saimniecību pieprasīti eksperti, un viņu pakalpojumi mazajām, perifērijā esošajām saimniecībām nav pieejami lielo izmaksu un attāluma dēļ. Pakalpojumu sniedzēju cenas ir noteiktas pēc savstarpējās vienošanās atkarībā no pakalpojuma (konsultāciju) sarežģītības, skaita, attāluma un tamlīdzīgi.

Ministrija norāda, ka ņemot vērā LLKC esošo 26 reģionālo biroju izvietojumu visā Latvijā, tā var nodrošināt pieejamāku kopējo pakalpojuma cenu pēc iespējas tuvāk saimniecību atrašanās vietai. Maksimālā LLKC stundas izcenojuma likme ir 30,00 eiro/h.

Ministrija papildus norāda, ka komerciālie lauksaimnieki un kooperatīvi lielā mērā paļaujas uz komercorganizāciju sniegtajām konsultācijām un tehnoloģijām, ko saņem kā kompleksu pakalpojumu, piemēram, iegādājoties jaunu tehniku. Vienlaikus jāņem vērā, ka komercorganizāciju mērķis galvenokārt ir pārdot savu produkciju. Tās nav ieinteresētas sniegt pilnīgu informāciju par dažādām alternatīvām (konkurentu ražojumiem), iespējamām ieguvumiem vai blaknēm, lietojot kādu noteiktu produktu, piemēram, augu aizsardzības līdzekļus.

Ministrijas vērtējumā no ES finansētā Horizon2020 projekta i2connect5 ietvaros veiktā pētījuma rezultātiem konstatējams, ka ir tirgus nepilnība Latvijā neatkarīgu lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības konsultāciju pieejamībā. Tirgus nepilnību raksturo telpā un laikā nerasniedzamas konsultācijas gan tematiski, gan pēc konsultāciju saņemšanas veida. Esošie tirgus dalībnieki reti vai nemaz nepiedāvā iespēju izglītoties, to aizstājot ar pakalpojuma sniegšanu. Kaut arī konsultācijas iepriekš nosauktajās nozarēs ir pieejamas kooperatīvo sabiedrību biedriem, šādas konsultācijas, ja tādas ir, ir pieejamas tikai kooperatīvu biedriem. Ministrija uzsver, ka ne visu nozaru kooperatīvās sabiedrības sniedz konsultācijas, kooperatīvi darbojas konkrētos reģionos, turklāt nepiedāvā konsultāciju un pakalpojumu kompleksu, bet tikai ar nozari saistītās konsultācijas (pakalpojumus).

Lauksaimniecība. Ministrijas ieskatā LLKC kā neatkarīgam konsultāciju sniedzējam lauksaimniecības jomā būtu jānodrošina neatkarīgas konsultācijas, lai lauksaimnieki varētu orientēties dažādu organizāciju produktu piedāvājumā un izvērtēt to lietošanas izmaksas un iespējamās sekas.

Mežsaimniecība. Mežsaimniecības nozarē neatkarīgas konsultācijas un pakalpojumus nodrošina LLKC filiāle Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (turpmāk – MKPC) un mežsaimniecisko pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības (turpmāk – MKPS), kā arī atsevišķas meža īpašnieku biedrības.

2018. gadā privāto meža īpašnieku skaits sasniedza 113 600 personas, un vidējais meža īpašuma lielums bija 13,34 ha, meža īpašniekiem fiziskām personām tas veidoja 9,38 ha, savukārt meža īpašniekiem juridiskām personām vidējais meža īpašuma lielums bija 90,26 ha, un tas ir iemesls meža apsaimniekošanas atšķirīgajiem mērķiem, apsaimniekošanas metodēm un tās intensitātei.

Ministrija, analizējot MKPS un meža īpašnieku biedrību lomu kopējā privāto meža platību apsaimniekošanā, secina, ka 2018. gadā MPKS kā biedri ir ~1000 meža īpašnieku, kuri sastāda 0,88 % no kopējā meža īpašnieku skaita. Meža īpašnieku biedrībās kā biedri ir orientējoši 2 000 biedru, kas ir 1,7 % no kopējā meža īpašnieku skaita. Ņemot vērā, ka viens meža īpašnieks var būt kā biedrs gan MKPS, gan meža īpašnieku biedrībā, var pieņemt, ka kopējais meža īpašnieku skaits MPKS un meža īpašnieku biedrībās sasniedz 2 800 personu, kas veido 2,5% no kopējā mežu īpašnieku skaita. Ministrijas ieskatā šo pieņēmumu arī apstiprina Lauku atbalsta dienesta dati par Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam periodu, kas uzrāda, ka kopumā šajā periodā visos iesniegtajos mežsaimnieciskajos projektos līdz 22.10.2018. uzskaitīti 2 511 projekta iesniedzēji ar pazīmi kā MPKS vai meža īpašnieku biedrības biedrs.

MPKS kopējā apsaimniekotā platība sastāda aptuveni 20 000 ha, kas veido 1,3 % no kopējās meža platības apjoma privātajos mežos. Par meža īpašnieku biedrībās ietilpstošo biedru kopējo īpašumā vai apsaimniekošanā esošo meža platību nav pieejami publiski dati un arī šo meža platību nevar pielīdzināt MPKS apsaimniekotajām platībām, jo meža īpašnieku biedrību

darbība nav saistīta ar mežu apsaimniekošanas pakalpojumu nodrošināšanu biedriem un koksnes iepirkšanu.

Kā MPKS, kuri nodrošina neatkarīgas konsultācijas un pakalpojumus, uzskatāmi MKPS “Mežsaimnieks”, “L.V.Mežs” un “Mūsu mežs”, kā arī mežsaimnieku apvienība Krāslava, meža īpašnieku apvienība Bārbele un Meža konsultants. Ministrijas ieskatā iepriekš minētās organizācijas nespēj nodrošināt visu meža īpašnieku konsultēšanu un tamdēļ būtībā nepastāv savstarpēja konkurence, un arī nepastāv konkurence ar LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centru.

MKPC sniedz arī atsevišķus pakalpojumus, ko aktīvi nodrošina tirgus, piemēram, meža inventarizāciju sagatavošanu, taču šis apjoms ir neliels no kopējā tirgus segmenta un šis pakalpojums tiek piedāvāts būtībā kā kompleksa pakalpojuma komponente, jo meža inventarizācijas dati ir meža apsaimniekošanas plānošanas un turpmāko konsultāciju un pakalpojumu pamats.

Zivsaimniecība. Ministrijas norāda, ka tās veiktās tirgus izpētes rezultāti atklāja, ka zivsaimniecības nozarē neatkarīgas konsultācijas sniedz tikai LLKC.

Citi pakalpojumi. Ministrija Izvērtējumā norāda, ka LLKC sniedz konsultācijas arī nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības nozarē. Latvijā ir virkne uzņēmumu, kas lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības uzņēmumiem sniedz pakalpojumus pieteikumu sagatavošanai ES atbalsta saņemšanai vai grāmatvedības pakalpojumus. Tomēr Ministrijas vērtējumā tā ir tikai viena daļa no šajās tautsaimniecības nozarēs uzņēmējiem nepieciešamajiem pakalpojumiem. Piemēram, kaut arī tirgū kopumā grāmatvedības uzskaites kārtošana un nodokļu aprēķinu pakalpojums ir pieejams, 75 novados, kas sastāda 68% no novadu kopskaita, vēl arvien vērojama tirgus nepilnība – nav reģistrēts neviens uzņēmums ar nozares kodu – Uzskaites, grāmatvedības, audita un revīzijas pakalpojumi; konsultēšana nodokļu jautājumos.

Izvērtējumā norādīts, ka LLKC sniegtie pakalpojumi pozitīvi ietekmē arī citus sabiedrības aspektus, piemēram, pakalpojumu ņēmēju grāmatvedības dati tiek apstrādāti vienotā sistēmā. SUDAT datu sagatavošanā LLKC atbilstoši deleģētajam valsts pārvaldes uzdevumam apkopo lauku saimniecību grāmatvedības datus.

Ministrija papildus norāda, ka 13,6 % no visiem LLKC sniegtajiem pakalpojumiem tiek sniegti tieši Austrumu pierobežas teritorijās, kurās atbilstoši Centrālās Statistikas pārvaldes informācijai atrodas visvairāk jeb 35 % no visu Latvijas saimniecību ar standarta izlaidi līdz 50 000 eiro.

Ministrija, analizējot Izvērtējumā norādīto, secina, ka Latvijā pastāv daļēja tirgus nepilnība, jo pastāv vairāki ierobežojoši faktori, t.i., tirgū ir novērojams pieprasījums pēc konkrētiem konsultāciju pakalpojumiem, tomēr: pirmkārt, nav komersantu, kas varētu nodrošināt pieprasījumu (daļā Latvijas teritorijas administratīvo teritoriju vispār nav pieejami pakalpojumu sniedzēji lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības konsultāciju jomā), otrkārt, nepietiekams pakalpojumu ģeogrāfiskais pārklājums – tirgū darbojas komersanti, kas spēj sniegt nepieciešamos pakalpojumus, tomēr to atrašanās vieta un līdz ar to pakalpojumi nav pieejami saprātīgā attālumā no saimniecības atrašanās vietas, attiecīgi sadārdzinot pakalpojuma izmaksas vēl vairāk, un, treškārt, ekonomiski nepieejami pakalpojumi – teritorijās, kur šādi komersanti darbojas, to pakalpojumi lielākajai daļai potenciālo saņēmēju ir pārāk dārgi.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Ministrijas vērtējumā LLKC sniegtie komercpakalpojumi 26 reģionālajos birojos visā Latvijā novērš minētās tirgus nepilnības. LLKC spēj nodrošināt pieejamas izmaksas sniegtajiem pakalpojumiem, jo LLKC dalībnieki nav izvirzījuši kapitālsabiedrībai uzdevumu iegūt noteiktu peļņu. Pakalpojumi tiek sniegti par cenu, kas pilnībā sedz pakalpojuma izmaksas, tajā skaitā attīstībai nepieciešamās izmaksas. Tādējādi netiek kropļots tirgus, bet gan novērsta tirgus nepilnības.

Komercpakalpojumiem ir būtiska vieta LLKC darbībā. 2020. gadā saskaņā ar operatīvajiem datiem komercieņēmumu daļa sasniedza 28 % no kopējā apgrozījuma. Kopējais komercdarbības finanšu apmērs 2020. gadā bija 10,4 miljoni eiro.

Izvērtējumā Ministrija analizē arī potenciālos negatīvos aspektus un finanšu riskus, kas rastos no LLKC pārveides par publisku aģentūru, secinot, ka kopumā LLKC pārveide ilgtermiņā apdraudētu lauksaimniecības nozares izaugsmi, mazo un vidējo saimniecību tālāku attīstību un konkurētspēju.

Ministrija, gatavojot Izvērtējumu, ir konsultējusies arī ar komersantus pārstāvošām biedrībām. Ministrija ir konsultējusies ar sešām lauksaimniecības nozari pārstāvošajām biedrībām, kas ietilpst Lauksaimnieku nevalstisko organizāciju konsultatīvajā padomē³ un biedrību "Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija". Organizācijas pauž viedokli, ka tās visas atbalsta valsts līdzdalības saglabāšanu LLKC un informatīvā ziņojuma tālāku virzību, lai LLKC arī turpmāk varētu sniegt gan sabiedriskos pakalpojumus, gan neatkarīgas konsultācijas un pakalpojumus lauksaimniecībā, mežsaimniecībā, zivsaimniecībā, lauku attīstībā un nelauksaimnieciskajā uzņēmējdarbībā visā Latvijas teritorijā. Organizācijas norāda, ka LLKC ir nepieciešamās iestrādes, specifiskās zināšanas un kompetences, kā arī resursi, lai nodrošinātu minētos pakalpojumus augstā līmenī.

Ievērojot minēto, Ministrija norāda, ka valsts līdzdalības saglabāšana LLKC ir būtiska, lai arī turpmāk nodrošinātu LLKC deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu izpildi un Latvijas saistību izpildi lauksaimniecības datu ziņošanas jomā ES, kā arī nodrošinātu pakalpojumus lauku saimniecību attīstības un konkurētspējas nodrošināšanai. Apkopojot Izvērtējumā norādīto, Ministrija secina, ka LLKC komercdarbība atbilst Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta pirmās daļas 1. un 2. punktam, un valsts līdzdalība LLKC ir saglabājama arī turpmāk.

Ņemot vērā, ka Ministrija ir veikusi VPIL 88. panta otrajā daļā paredzēto rīcības juridisko un ekonomisko Izvērtējumu, kā arī konsultējusies ar sešām lauksaimniecības nozari pārstāvošajām biedrībām, kas ietilpst Lauksaimnieku nevalstisko organizāciju konsultatīvajā padomē un biedrību "Latvijas Republikas Grāmatvežu asociācija", KP sniegs viedokli (atzinumu) par Ministrijas veiktā Izvērtējuma atbilstību VPIL 88. panta noteikumiem.

Ņemot vērā Izvērtējumā norādīto informāciju, KP konstatē, ka, lai gan Ministrija nav vienīgais LLKC īpašnieks (biedrībai "Latvijas Zemnieku federācija" pieder 0,68% LLKC kapitāla daļu), Ministrijai pieder 99,32 % LLKC kapitāla daļu, kas norāda uz to, ka pamatā Ministrija piemīt lēmumu pieņemšanas tiesības LLKC.

KP konstatē, ka LLKC pamatdarbība ir valsts deleģēto uzdevumu izpilde, kuru izpildes pienākums izriet no Ministru kabineta noteikumiem (tajā skaitā informācijas analīzes un apmaiņas pasākumu komplekss lauku attīstības politikas īstenošanai, kā arī saimniecību novērtējumus). Savukārt, attiecībā uz LLKC sniegtajiem papildu pakalpojumiem konstatējams, ka papildus deleģētajiem uzdevumiem, LLKC sniedz neatkarīgas konsultācijas un pakalpojumus lauksaimniecības (augkopība, lopkopība, ekonomika, grāmatvedība, tālākizglītība), mežsaimniecības, zivsaimniecības un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības nozarē.

Pēc iepazīšanās ar publiski pieejamo informāciju, konstatējams, ka LLKC vidēja termiņa darbības stratēģija 2017.–2020. gadam bija veicināt lauku (t.sk., mežsaimniecības) un zivsaimniecības augsmi, sekmējot uzņēmējdarbības uzsākšanu un ekonomisko efektivitāti, sniedzot lauku uzņēmējiem, organizācijām un iedzīvotājiem konsultācijas un pakalpojumus saistībā ar nozares ražošanas procesu, grāmatvedību un biznesa plānošanu, kā arī, veicot pētījumus, izglītojot un informējot sabiedrību, atbalstot inovācijas lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā.

Izvērtējumā minēts, ka LLKC ir nozīmīga loma valstij stratēģiski svarīgā tautsaimniecības nozarē – lauksaimniecības (tostarp mežsaimniecības) nozares attīstības veicināšanā, nodrošinot LLKC deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu izpildi. KP piekrīt, ka Latvijā tautsaimniecības nozaru – lauksaimniecība un mežsaimniecība – attīstības veicināšana ir valstij stratēģiski svarīga, kā arī KP piekrīt, ka LLKC nodrošina deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu izpildi. Tajā pašā laikā KP jau iepriekš ir atzinusi, ka stratēģiski svarīgus

³ Biedrība "Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības asociācija", biedrība "Zemnieku saeima", biedrība "Lauksaimnieku organizācijas sadarbības padome", biedrība "Latvijas Jauno zemnieku klubs", Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija un biedrība "Latvijas Zemnieku federācija".

pakalpojumus noteiktos gadījumos ir iespējams sniegt arī privātajiem tirgus dalībniekiem, līdz ar to, publiskajām personām ir nepieciešams ne tikai atzīt konkrētu pakalpojumu par stratēģiski svarīgu, bet arī ir nepieciešams veikt tirgus izpēti, tādējādi pamatojot iespējamās tirgus nepilnības pastāvēšanu konkrētajā pakalpojumu tirgū. Saskaņā ar Ministrijas un LLKC veiktajiem tirgus izpētes rezultātiem, konstatējams, ka ir citi privātie pakalpojumu sniedzēji lauksaimniecības, mežsaimniecības jomā, kā arī tādi pakalpojumu sniedzēji, kas piedāvā grāmatvedības uzskaites kārtošānu.

Izvērtējumā norādīts, ka saskaņā ar LLKC 2019. gada pārskata datiem, tās ieņēmumi no deleģētajiem valsts pārvaldes uzdevumiem veido aptuveni 35 %, savukārt ieņēmumi no brīvā tirgū realizētajiem pakalpojumiem – 29 % un ieņēmumi no projektiem – 36 %. KP norāda, ka ieņēmumi no brīvā tirgū realizētajiem pakalpojumiem ir gandrīz trešdaļa no visiem LLKC ieņēmumiem, sastādot ievērojamu daļu no LLKC kopējiem ieņēmumiem. Turklāt arī Ministrija Izvērtējumā uzsver, ka komercpakalpojumiem ir būtiska vieta LLKC darbībā, jo 2020. gadā saskaņā ar operatīvajiem datiem komercieņēmumu daļa sasniedza 28 % no kopējā apgrozījuma. Kopējais komercdarbības finanšu apmērs 2020. gadā bija 10,4 miljoni eiro.

Pirmkārt, attiecībā uz neatkarīgo konsultāciju sniegšanu lauksaimniecības (augkopība, lopkopība, ekonomika, grāmatvedība, tālākizglītība) un mežsaimniecības nozarē KP konstatē, ka tās ir stratēģiski svarīgas nozares atbilstoši VPIL 88. panta pirmās daļas 2. punktam. Kaut arī šajās nozarēs ir privātie komersanti, tie, iespējams, nenodrošina pakalpojumu pieejamību visiem, kuriem potenciāli interesētu šie pakalpojumi (piemēram, augsto transporta izdevumu vai teritoriālās nepieejamības dēļ). Papildus šajā sakarā Ministrija norāda, ka LLKC sniedz neatkarīgu kompleksu pakalpojumu (kas ietver konsultācijas plašā nozaru klāstā, jo nav savā starpā nošķirami), kādu nesniedz neviens cits pakalpojumu sniedzējs. Tajā pašā laikā, ņemot vērā, ka ir pieejami privātie pakalpojumu sniedzēji, KP uzsver nepieciešamību Ministrijai un LLKC izvērtēt tirgū esošo privāto komersantu iesaistīšanas iespējas, tālejoši risinot tirgus nepilnību attiecībā uz konsultāciju sniegšanu lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē. Tādējādi ne tikai tiktu stimulēta tirgus attīstība un veicināta privāto tirgus dalībnieku ienākšanu un pastāvēšanu konkrētajā tirgū, bet arī varētu tikt iegūts saimnieciski izdevīgākais piedāvājums, kas iespējams vienīgi caur konkurenci veicinoša publiskā iepirkuma organizēšanu.

Otrkārt, attiecībā uz konsultāciju sniegšanu zivsaimniecības un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības nozarē, KP konstatē daļēju tirgus nepilnību atbilstoši VPIL 88. panta pirmās daļas 1. punktam, jo tirgus izpētes rezultātā nav identificēts neviens šādu pakalpojumu sniedzējs (zivsaimniecība), savukārt 68 % no novadu kopskaita nav reģistrēts neviens uzņēmums uzskaites, grāmatvedības, audita un revīzijas pakalpojumu jomā, kā arī konsultēšanā nodokļu jautājumos. Vienlaikus, ņemot vērā Ministrijas un LLKC pieredzi un zināšanas par tirgus īpatnībām, KP norāda uz nepieciešamību izvērtēt iespējas, kas veicinātu jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu tirgū un līdz ar to arī konkurenci ilgtermiņā.

Ņemot vērā to, ka attiecīgo pakalpojuma sniegšanas tirgū darbojas arī privātie pakalpojumu sniedzēji, KP papildus uzsver nepieciešamību Ministrijai un LLKC regulāri veikt ietekmes uz konkurenci izvērtējumu, lai identificētu un novērstu iespējamu neatbilstību Konkurences likuma 14.¹ pantam.

Attiecībā uz konsultāciju sniegšanu mežsaimniecības jomā, Ministrija norāda, ka MKPC sniedz arī atsevišķus pakalpojumus, ko aktīvi nodrošina tirgus (piemēram, meža inventarizāciju sagatavošanu). Ministrija norāda, ka pakalpojumu sniegšanas apjoms ir neliels no kopējā tirgus segmenta un šis pakalpojums tiek piedāvāts būtībā kā kompleksa pakalpojuma komponente, jo meža inventarizācijas dati ir meža apsaimniekošanas plānošanas un turpmāko konsultāciju un pakalpojumu pamats. KP vērs Ministrijas uzmanību uz nepieciešamību izvērtēt arī šādu pakalpojumu nodošana privātiem tirgus dalībniekiem.

Vienlaikus, ja kāds pakalpojums tiek sniegts sadarbībā ar privātu tirgus dalībnieku, nepieciešams nodrošināt brīvu piekļuvi informācijai par iespējam citiem tirgus dalībniekiem kļūt par sadarbības partneriem līdzvērtīgos apstākļos. KP norāda, ka publiskai personai un tās kapitālsabiedrībai ir pienākums izvēlēties sadarbības partnerus, pamatojoties uz konkurenci

veicinošiem, atklātiem kritērijiem, tādējādi realizējot Valsts pārvaldes likumā ietvertu labas pārvaldības principu. Nenosakot atklātus kritērijus sadarbībai ar LLKC un MKPC un rezultātā radot priekšrocības vienam komersantam, var tikt pārkāpts konkurences neitralitātes princips, kas ietverts Konkurences likuma 14.¹ pantā. Līdz ar to KP aicina izvērtējumu daļā par iespējamo konkurences neitralitātes risku izvērtējumu papildināt ar informāciju par veiktajām darbībām saistībā ar KP 18.09.2020. vēstulē Ministrijai un LLKC Nr. 1.7-2/1011 norādīto.

Jau iepriekš KP ir vērsusi uzmanību uz faktu, ka publiskas personas vai publiskas personas kapitālsabiedrības nepamatota iesaiste komercdarbībā, t.sk., darbība atsevišķos tirgos vai pakalpojumu sniegšanā, kur privātie komersanti piedāvā jau līdzīgus pakalpojumus tirgū, kas veikta bez rūpīga izvērtējuma, var negatīvi ietekmēt konkurenci.

Apkopojot iepriekš minēto, KP secina, ka LLKC, sniedzot konsultēšanas pakalpojumus lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības nozarē, novērš daļēju tirgus nepilnību VPIL 88. panta pirmās daļas 1. punkta izpratnē, kā arī pilda tai deleģētos uzdevumus saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem. Vienlaikus KP norāda, ka būtu nepieciešams izvērtēt, vai nav iespējami citi efektīvāki risinājumi minēto konsultāciju pakalpojumu sniegšanā, izvērtējot tirgū esošu privāto komersantu iesaistīšanu, kas veicinātu jaunu tirgus dalībnieku ienākšanu tirgū un konkurenci, tālejoši varētu risināt tirgus nepilnību lauksaimniecības, mežsaimniecības, zivsaimniecības un nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības konsultāciju sniegšanas jomā.

KP uzsver LLKC kā publiskas personas kapitālsabiedrības un Ministrijas īpašo atbildību ievērot un nodrošināt brīvu un godīgu konkurenci, neradot šķēršļus privāto komersantu komercdarbībai.

Priekšsēdētājs

J. Gaiķis